

Deák Attila

Babes-Bolyai Tudományegyetem
Szociológia és Szociális Munkás-képző Kar
Szociológia, III évfolyam.

Kolozsvári egyetemisták származása és jövőtervei kulturális és gazdasági tőke függvényében

Témavezető: Veres Valér
egyetemi docens
Babes-Bolyai Tudományegyetem
Szociológia és Szociális Munkás-képző Kar
Szociológia tanszék

XII. Erdélyi Tudományos Diákköri Konferencia –

Kolozsvár, 2009. május 15–17.

Tartalomjegyzék

TARTALOMJEGYZÉK	1
BEVEZETŐ	2
AZ EMPIRIKUS ADATOK	2
INDEXEK.....	4
SZAKVÁLASZTÁST BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK ÉS SZÁRMAZÁS.....	5
TOVÁBBTANULÁSRA VONATKOZÓ TERVEK.....	8
HOSSZABB TÁVÚ TERVEK	10
KÖVETKEZTETÉSEK	13
BIBLIOGRÁFIA	14

Bevezető

Dolgozatom témája szerteágazó, több problémát érint. Vizsgálódásom alanyai kolozsvári – román és magyar – egyetemisták, tárgya pedig azok származása, társadalmi helyzete, jövőterveik, jövőstratégiáik és az ezeket befolyásoló tényezők (gazdasági és kulturális tőke). Ezen témakörök hosszú idő óta tudományos vizsgálat tárgyai, elméleti hátterük kidolgozott, elsősorban az ifjúságszociológia és az oktatásszociológia foglalkozik velük legátfogóbban. Ezen tudományágak alkalmazható elméleti keretet nyújtanak a problémák vizsgálatához és az eredmények értelmezéséhez. A kolozsvári egyetemista ifjúságra éppúgy jellemzőek a nemzetközi trendek mint a más országokban megfigyeltek, gondolok itt elsősorban Jürgen Zinnecker megfigyeléseire és elméleteire.

Jelen tanulmány empirikus hátterűl szolgáló kérdőíves kutatás, és annak adatbázisa több tanulmány alapjául szolgált, amelyek nagy része ugyancsak a kolozsvári egyetemisták életkörülményeit és jövőterveit vizsgálta. Ez magyarázza dolgozatom tág témaválasztását, mivel célom e tanulmánnyal az, hogy a már meglévő elemzéseket kiegészíteni, a jelenségeket más szemszögből megvizsgálni, ugyanakkor az ifjúságszociológiai elméletek keretébe elhelyezni. Dolgozatom ilyen szempontból kiegészítő jellegű, nem törekszem egyes témák teljes kimerítésére, mivel ezek nagy része már megtörtént.

A dolgozat legfontosabb tárgyalásra kerülő témakörei és kérdései a következők: a kolozsvári egyetemisták származása, különböző szakok rekrutációs háttere; származási, területi és etnikai egyenlőtlenségek; a társadalmi pozíció milyen hatással van az egyetemisták jövőterveire továbbtanulást és hosszabb távú terveket illetően? E problémák mélyebb vizsgálata érdekében két mutatót (indexet) szerkesztettem: kulturális tőke és gazdasági tőke indexe.

Az empirikus adatok

A dolgozat empirikus adatait egy 2006-ban végzett kérdőíves kutatás adatbázisa tartalmazza. A kutatás a Babes-Bolyai Tudományegyetem munkatársai szervezésében zajlott „A Babes-Bolyai Tudományegyetem diákjainak attitűdjei és percepciói az Európai Unió csatlakozással kapcsolatban¹” név alatt. A minta a BBTE

¹ “Atitudini și percepții ale studenților Universității „Babeș-Bolyai” față de Uniunea Europeană”

teljes, 31552-es összlétszámából 600-at foglal magába, nem kerültek bele viszont, a BBTE más városokba kihelyezett fakultásainak diákjai. A mintavétel kötött kvótás módszerrel készült (karok, nemek, nemzetiség, tanulmányi évek szerint). Ennek megfelelően a mintabeli hallgatók 79,1% százaléka román, 19,2 százaléka magyar és 1,6 százaléka más nemzetiségű². A BBTE nappali tagozatos hallgatóinak mintegy negyede a Közgazdaságtudományok kar diákja, majd a Bölcsészkar, Európai tanulmányok és a Politika és Közigazgatás tudományok fakultások következnek 8-8 százalékkal. Nembeli összetételt vizsgálva a minta körülbelül kétharmada lányokból, egyharmada fiúkból áll³.

Amint már említettem, e kutatásból ezidáig több tanulmány és egy tanulmánykötet is született, többségük a kolozsvári egyetemisták Európai Unióval kapcsolatos attitűdjeiről, percepcióiról, viszonyulásáról ad képet. Emelett Veres Valér, Plugor Réka, Kiss Zita és Szabó Julia „A BBTE diákjainak jövőstratégiái és értékorientációi az Európai Unióval kapcsolatban⁴” és „Jövőtervek– társadalmi származási kontextusban” című tanulmányai, valamint Veres Valér „A középosztály diákjai? A kolozsvári Babes-Bolyai Tudományegyetem egyetemistáinak társadalmi származása és anyagi helyzete⁵” még nem publikált kézírata épül e kutatás empirikus adataira. Ezen tanulmányok részletesen kimerítik a kolozsvári egyetemistákat érintő legfontosabb témákat (származás, anyagi helyzet, jövőtervek) több változó függvényében (szülők iskolázottsága, foglalkozási státusza, állandó lakhely stb). Dolgozatomban, az előbbieket kiegészítendő, több mutató összevonásával, komplexebb indexeket szerkesztettem, és ezek függvényében próbáltam a BBTE hallgatóinak jövőterveit megvizsgálni. A két index a *kulturális tőke indexe* és *gazdasági tőke indexe*.

² Veres Valér, Kiss Zita, Plugor Réka, Szabó Júlia: *Jövőtervek– társadalmi származási kontextusban*, Új Ifjúsági Szemle V. no. 2/2007.

³ Veres Valér: *Eșantionul cercetării și situația materială a studenților Universității Babeș-Bolyai*, In: Sergiu Mișcoiu: *Percepții și atitudini ale studenților Universității Babeș-Bolyai față de Uniunea Europeană*, EFES, Cluj Napoca, 2007.

⁴ „Strategii de viitor al studenților UBB și orientări valorice privind integrarea europeană”

⁵ „Studenții clasei de mijloc? Proveniența socială și situația materială al studenților Universității Babeș-Bolyai din Cluj”

Indexek

A két index összeállításához a két tőkefajta, az adatbázisban megtalálható, mutatóit vettem számba, majd standardizált formára hozva főkomponens módszerrel összevontam. Az így kapott értékek mutatják egyfelől a kulturális, másfelől a gazdasági tőke volumenét egyes diákoknál.

Az indexek összeállításához felhasznált mutatók a következők:

Kulturális tőke indexe: *apa iskolázottsága* – 1-től (8 vagy annál kevesebb osztály) 9-ig (doktorátus) terjedő skálán); *tanul-e/tanult-e második szakon* (1-igen, 0-nem); *nyelvtudás* (angol, német, francia, olasz, spanyol és orosz nyelvek különböző szinten való ismerete összevonva egy mutatóba); *tanulással eltöltött időszak külföldön* (hónapban)

Gazdasági tőke indexe: *zsebpénz* (havi összeg, amivel a diák a lakbér és lakásköltségek kifizetése után rendelkezik); *tartós fogyasztási cikkek a családban* (legfontosabb fogyasztási cikkek megléte kumulálva egy mutatóba); *tartós fogyasztási cikkek a diák tulajdonában, autó a családban* (1-igen, 0-nem); *a diák anyagi helyzetének szubjektív megítélése* (1-től 10-ig tartó skálán, ahol 1-es a szegény, 10-es a gazdag)

Ezen indexek segítségével komplexebb módon elemezhetővé válnak a vizsgált témák társadalmi státusz és a két tőkefajta függvényében. Könnyebben vizsgálhatóvá válik az, hogy az egyik vagy másik tőke birtoklása hogyan hat az egyetemisták továbbtanulási terveire, jövőstratégiáira, elégedettségükre. Az 1. táblázat nemcsak azt mutatja, hogy magasabb társadalmi státuszú diákok nagyobb volumenű tőkével rendelkeznek, hanem azt is, ami jelen elemzés szempontjából a legfontosabb, hogy a felsőosztálybeliek esetében különbség mutatkozik a birtokolt tőkefajta típusában és mennyiségében. Amíg az értelmiségi családból származó diákok több kulturális és kevesebb gazdasági tőkével rendelkeznek, addig a vezetők és vállalkozók gyerekei esetében a helyzet fordított, a gazdasági tőke mennyisége jóval magasabb, mint a kulturális tőkéé. Úgy gondolom ez az eredmény teszi relevánssá későbbi elemzéseimet, amelyekben nem csupán társadalmi státusz szerint vizsgálom az egyetemi hallgatók jövőterveit, hanem a birtokolt tőkefajtaikat is figyelembe véve próbálom Jürgen Zinnecker elméletébe illeszteni ezen jelenségeket (különböző társadalmi osztályokból származó fiatalok eltérő életmódot folytatnak, és eltérő jövőstratégiákat dolgoznak ki hozzájárulva ezzel a társadalmi reprodukcióhoz).

Foglalkozási státusz	Kulturális tőke volumen	Gazdasági tőke volume
Mezőgazdaságban dolgozó	-0.9014	-0.5211
Fizikai munkás	-0.5688	-0.5193
Nem fizikai munkás	-0.1382	-0.1951
Értelmiségi	0.5861	0.3179
Vezető - Vállalkozó	0.3293	0.6873

1. táblázat. Az apa foglalkozási státusza szerinti gazdasági és kulturális tőkevolumen.

Az indexszerkesztésből kapott mennyiségi változókat, későbbi könnyebb elemzés érdekében három egyenlő részre osztottam, megkülönböztetve így alacsony, közepes és magas tőkével rendelkező kategóriákat.

Szakkválasztást befolyásoló tényezők és származás

Mielőtt megvizsgálánk a kolozsvári egyetemisták továbbtanulási szándékát és hosszabb távú céljait, érdemes egy kis figyelmet szentelni azoknak a tényezőknek, amelyek a jelenlegi helyzetre vannak hatással, pontosabban a szakok rekrutációs hátterére. Az egyetemi hallhatók különböző (típusú) szakokon való elhelyezkedése nem egészen véletlenszerű. Bourdieu, a francia oktatási rendszer elemzése során rámutat arra, hogy azok a tantárgyak, amelyek tehetséget és adottságot követelnek, mint például irodalom, matematika, ahol nagy szerepet kapnak az előzetes ismeretek, olvasottság azaz magas kulturális tőke, a magasabb társadalmi osztályokba tartozó diákok körében népszerűbbek. A másik oldalon, azon tantárgyak esetében, amelyek inkább szorgalmat és kitartó munkát követelnek, és így mérhetővé téve a befektetett munka eredményét, biztonságosabbnak tűnnek és így az „alsóbb” osztályokra támaszkodhatnak rekrutációjukban.⁶

Hasonló trendek jelen esetben is megfigyelhetők. A Babes-Bolyai Tudományegyetem legmagasabb kulturális és gazdasági tőkével rendelkező diákjai a Színművészeti, Jog, Matematika-Informatika, Európai tanulmányok szakok hallgatói. Velük ellentétben az alacsonyabb státuszú diákok inkább a Biológia-Geológia, Földrajz, Pszichológia, Szociológia és Szociális Munkás Képző-karról kerülnek ki.

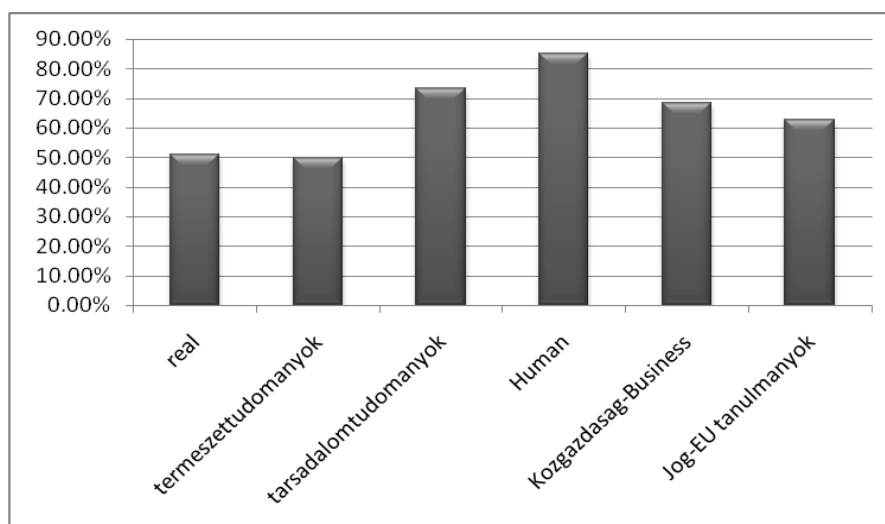
⁶ Pierre Bourdieu: *Az iskolai kiválóság és a francia oktatási rendszer értékei*. In. Pierre Bourdieu: *A társadalmi egyenlőtlenségek újjatermelődése*.

Szak	Kulturális tőke	Gazdasági tőke
Reál	0.0240	0.2549
Természettudományok	-0.3876	-0.0842
Társadalomtudományok	-0.1680	-0.1879
Humán	0.4096	-0.1638
Közgazdaságtudományok – Business	-0.0751	0.0832
Jog - Európai Tanulmányok	0.4057	0.3284

2. táblázat Különböző szakok diákjainak kulturális és gazdasági tőkéje

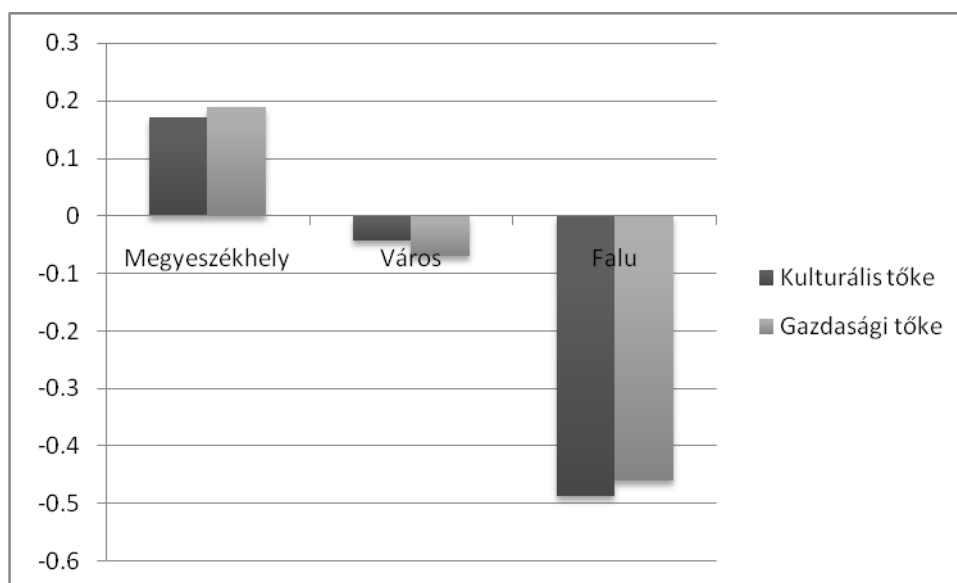
Ezen megfigyeléseket bizonyítja leegyszerűsítve a 2. táblázat is: gazdasági tőke tekintetében a Jog, Európai Tanulmányok és reál tudományok hallgatói a legjobban szituáltak, ehhez pedig hozzákapcsolódik egy nagyon magas kulturális tőkevolumen a humán tudományok diákjai részéről.

Ha a szakok nemek szerinti összetételét vizsgáljuk ugyancsak szignifikáns eltéréseket találunk. Legnagyobb arányban a Szociológia és Szocioális Munkás-képző, Pszichológia és Bölcsészkaron találunk lányokat (90 százalék fölött), míg a legkevesebb lány a Fizika, Matematika Informatika és Testnevelés karokon fordul meg.

1 ábra. Lányok aránya a BBTE fakultásain.

Stabil lakóhely szempontjából nem figyelhető meg szignifikáns különbség a szakválasztásban, viszont ha a kulturális és gazdasági tőke mennyiségét nézzük a változó szerint, az eltérések azonnal észlelhetőek. Amellett, hogy az erdélyi 14-29 éves fiatalok 42 százaléka él falun, és a Babes-Bolyai Tudományegyetemen csupán 14,4 százalék a falusi származású diákok aránya⁷, ezen falusi egyetemisták társadalmi státusza (gazdasági és különösen kulturális tőkéje) jóval alulmarad a megyeszékhelyekről és egyéb városokról érkező társaikkal szemben. Ezt már csak tetézi az a tény, hogy tíz százalékkal több (44%) falusi származású diák fizet tandíjat mint a városiak (35,3% megyeszékhely, 34,2% egyéb város) Mindezen eredmények úgy gondolom sikeresen bizonyítják a faluról származó diákok többszörösen hátrányos helyzetét városi származásúakkal szemben. Továbbá érdekesség az, hogy a magyar nemzetiségű diákok szignifikánsan többen (20%) származnak faluról mint a románok (13%). Úgy tűnik tehát, hogy Romániában is érvényes Gábor Kálmán megállapítása: „Az oktatási expanzió [...] a származási, területi és etnikai egyenlőtlenségek megmaradása mellett következik be”⁸

2 ábra. Állandó lakóhely szerinti tőkevolumen

⁷ Veres Valér: *Studenții clasei de mijloc? Proveniența socială și situația materială al studenților Universității Babeș-Bolyai din Cluj*, Revista Romana de Sociologie 3/2009 (megjelenés alatt)

⁸ Gábor Kálmán: *Globalizáció és Ifjúsági korszakváltás* 37.p. In: Gábor Kálmán, Jancsák Csaba(szerk): *Ifjúsági korszakváltás, Ifjúság az új évezredben*, Belvedere, Szeged, 2004.

Továbbtanulásra vonatkozó tervek

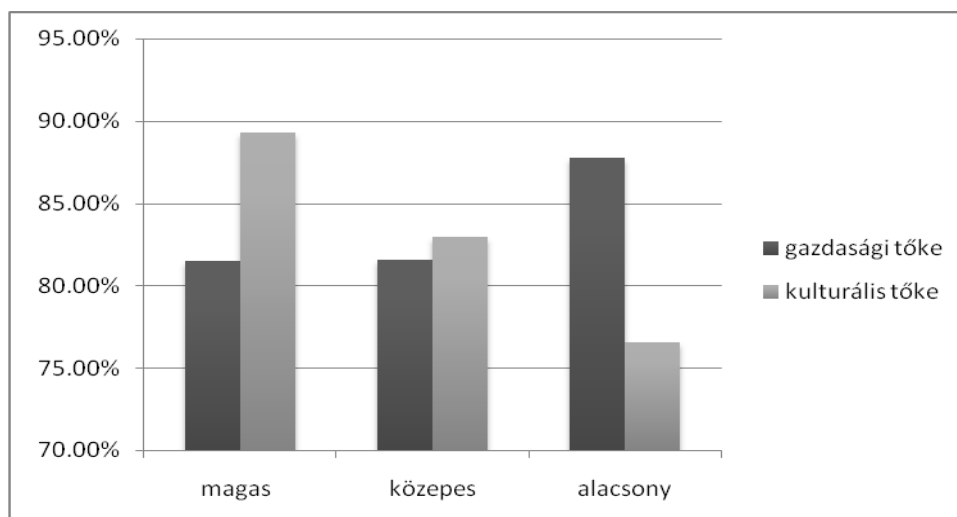
A Babes-Bolyai Tudományegyetem diákjainak 83 százaléka mondja azt, hogy szeretne tovább tanulni az aktuális tanulmányok befejezése után. Ennek manifeszt funkciója mellett (minél magasabb iskolai végzettségre szert tenni) látens funkciója is legalább ilyen fontos (ifjúsági életszakasz meghosszabbodása)⁹. A diákok továbbtanulásra vonatkozó terveket Veres Valér alaposan kifejti¹⁰ tanulmányában, amelyből kiderül, hogy nagyon fontos szerepet játszik a továbbtanulási tervekben a diák szüleinek foglalkozási státusza és iskolai végzettsége. Azok az egyetemisták, akik magasabb társadalmi osztályokból származtak nagyobb arányban akarnak továbbtanulni, mint alacsonyabb osztályokból származó társaik. Ez alól kivételt képeznek a vállalkozók gyerekeik, akik, amint Zinnecker is rámutat, mivel magas gazdasági tőkével rendelkeznek, nem kötelesek minél több tudományos címet felhalmozniuk¹¹.

Ezeket az eredményeket igazolják az általam elvégzett elemzések is, amelyben a kulturális és gazdasági tőke szerinti továbbtanulási szándékot vizsgáltam. Ez alapján elmondható, hogy magas kulturális tőkével rendelkező egyetemisták jóval nagyobb arányban szeretnének tovább tanulni mint a kevés ilyenfajta tőkét birtokló, a gazdasági tőke tekintetében viszont ez a különbség (ha nem is ennyire világosan de) fordított:

⁹ Veres Valér, Kiss Zita, Plugor Réka, Szabó Júlia: *Jövőtervek– társadalmi származási kontextusban*, Új Ifjúsági Szemle V. no. 2/2007.

¹⁰ Veres Valér: *Studenții clasei de mijloc? Proveniența socială și situația materială al studenților Universității Babeș-Bolyai din Cluj*, Revista Romana de Sociologie 3/2009 (megjelenés alatt)

¹¹ Jürgen Zinnecker: A fiatalok a társadalmi osztályok terében. In: Gábor Kálmán(szerk): *Ifjúsági korszakváltás és ifjúság*, Szociológiai műhely, Szeged.

3 ábra. Továbbtanulási szándék gazdasági és kulturális tőke szerint

Egy másik tényező, amely hozzájárul a tanulmányok folytatásához a tandíj fizetése. Azok a diákok, akik jelenlegi egyetemükön tandíjat fizetnek kisebb arányban (79%) szeretnének továbbtanulni, mint azok akik ingyen végzik az egyetemet (85,6%).

Veres Valér kimutatja, hogy magasabb társadalmi osztályból származó diákok magasabb iskolázottsági szintet gondolnak megvalósíthatónak¹². Ha e különbségeket a két tőkefajta szerint vizsgáljuk, a kulturális tőke jóval nagyobb szerepét figyelhetjük meg a továbbtanulási aspirációkban:

Elérni kívánt végzettség	kulturális tőke	gazdasági tőke
Alapképzés	-0.5110389	-0.0091767
Mesteri	-0.0694085	-0.141911
Doktori	0.2412348	0.1375229

3 táblázat. Mit gondol milyen iskolai végzettséget fog elérni, a két tőkefajta szerint

Hasonló különbségek mutathatók ki abban is, hogy milyen formában szeretnének a hallgatók továbbtanulni. Magas társadalmi státusszal (különösen kulturális tőkével) rendelkező diákok mesteri majd doktori, vagy azonnal doktori képzést szeretnének, viszont azok akik megelégszenek csupán mesteri képzéssel vagy

¹² Veres Valér: *Studenții clasei de mijloc? Proveniența socială și situația materială al studenților Universității Babeș-Bolyai din Cluj*, Revista Romana de Sociologie 3/2009 (megjelenés alatt)

alapképzéssel látványosan és szignifikánsan alacsonyabb tőkevolumennel rendelkeznek.

Milyen formában szándékszik továbbtanulni	kulturális tőke	gazdasági tőke
Más egyetem	-0.0154927	-0.3216764
Mesteri	-0.0629811	-0.1200358
Mesteri majd doktori	0.225299	0.1699964
Doktori	1.4054863	0.6224165

4 táblázat. Milyen formában szándékszik továbbtanulni, a két tőkefajta szerint

A külföldi továbbtanulási terveket is nagyban meghatározza a hallgató társadalmi háttere. Amíg gazdasági tőke tekintetében nincsenek szignifikáns különbségek, addig azok esetében, akik az elkövetkezendő két évben külföldön szeretnének tanulni, a kulturális tőke szignifikánsan meghatározó. Ez a tény Zinnecker azon elméletét igazolja miszerint a kulturális tőkével rendelkező osztályfrakciók (polgári értelmiség, kispolgári értelmiség) életvitele, habitusa, reprodukciós stratégiái nagyban különböznek a gazdasági tőkével rendelkező osztályfrakciótól (burzsoá, kisburzsoá). E különböző életvitel például abban nyilvánul meg, hogy a kulturális osztályfrakciók fiataljai nagyobb jelentőséget tulajdonítanak a tanulmányaiknak, minél több kulturális tudást próbálnak felhalmozni, mivel, a gazdasági osztályfrakcióval szemben, csak így tudnak a későbbiekben érvényesülni.¹³

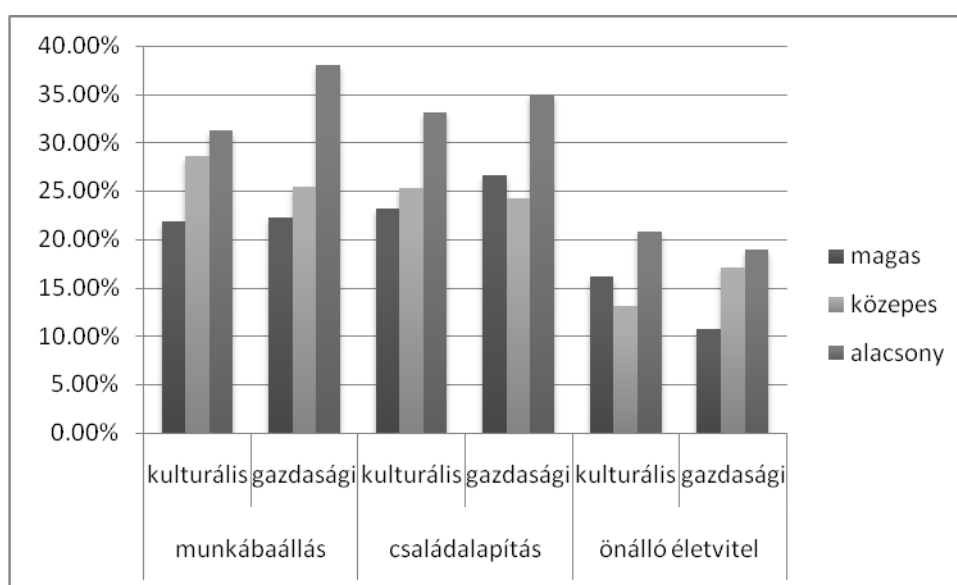
Hosszabb távú tervek

A hallgatók továbbtanuláson túlmutató terveire a következő kérdés keresett választ: Milyen elképzelést szeretnél megvalósítani az elkövetkező öt évben? A kulturális tőke felértékelődésével és ebből következően az tanulással eltöltött idő meghosszabodásával magyarázható az, hogy a kolozsvári fiatalok az elkövetkezendő öt évben tanulni és diplomát szerezni szeretnének, és csak ez után munkahelyet keresni, családot alapítani és saját lakást vásárolni.¹⁴

¹³ Jürgen Zinnecker: *A fiatalok a társadalmi osztályok terében*. In: Gábor Kálmán(szerk): *Ifjúsági korszakváltás és ifjúság*, Szociológiai műhely, Szeged.

¹⁴ Veres Valér, Kiss Zita, Plugor Réka, Szabó Júlia: *Jövőtervek – társadalmi származási kontextusban*, Új Ifjúsági Szemle V. no. 2/2007.

Ha ezen terveket összevetjük a származással, megállapítható, hogy ezek nem egységesek minden társadalmi osztály esetében. Az figyelhető meg, hogy amíg a birtokolt kulturális tőke kevés esetben határozza meg szignifikánsan a jövőre vonatkozó terveket, addig a diák gazdasági tőkéje igen nagy mértékben befolyásolja a felnőtté válással kapcsolatos terveit. Tehát a felnőtté válást jelző életesemények, mint munkába állás, családalapítás, önálló életvitel, esetében nagy különbségek mutatkoznak különböző társadalmi osztályból származó diákok között. A 4. ábrán látható, hogy ezen életeseményeket több alacsonyabb társadalmi státuszú diák tervezi öt éven belül mint a magas státuszúak.

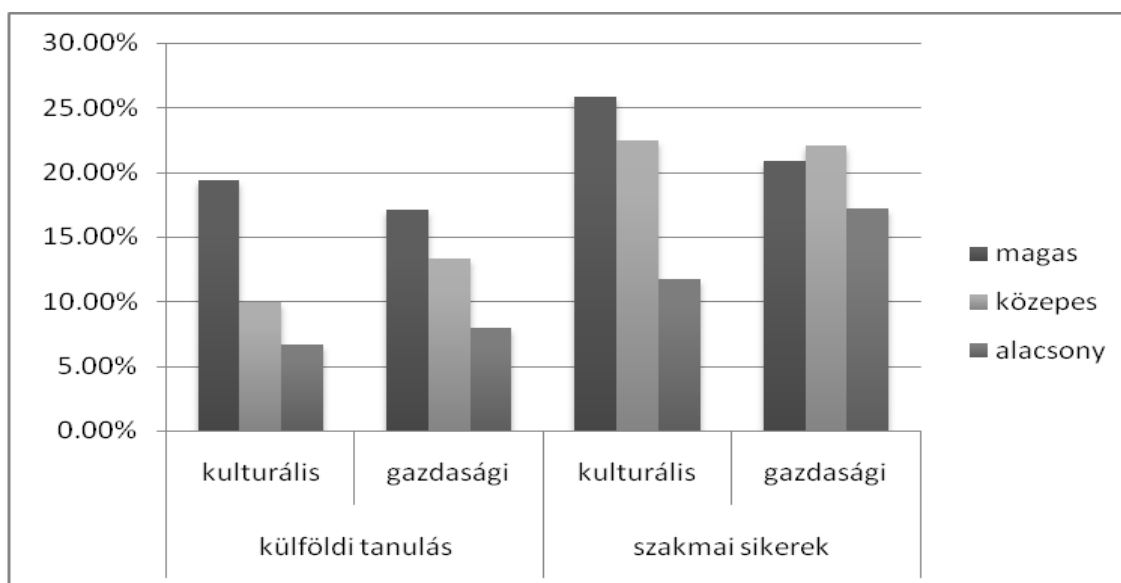
4 ábra. Felnőtté válást jelző életesemények tervezése különböző társadalmi státusz szerint

Azok a tervek, amelyek egyértelműen magas gazdasági tőkét igényelnek (saját vállalkozás indítása, autó vásárlása) szignifikánsan az ezzel rendelkező kategóriánál jelennek meg.

gazdasági tőke	vállalkozás indítása	autó vásárlása
magas	20.90%	17.10%
közepes	9.90%	11.60%
alacsony	11.70%	4.90%

5 táblázat. Önálló vállalkozás indításának és autó vásárlásának tervezése gazdasági tőke szerint

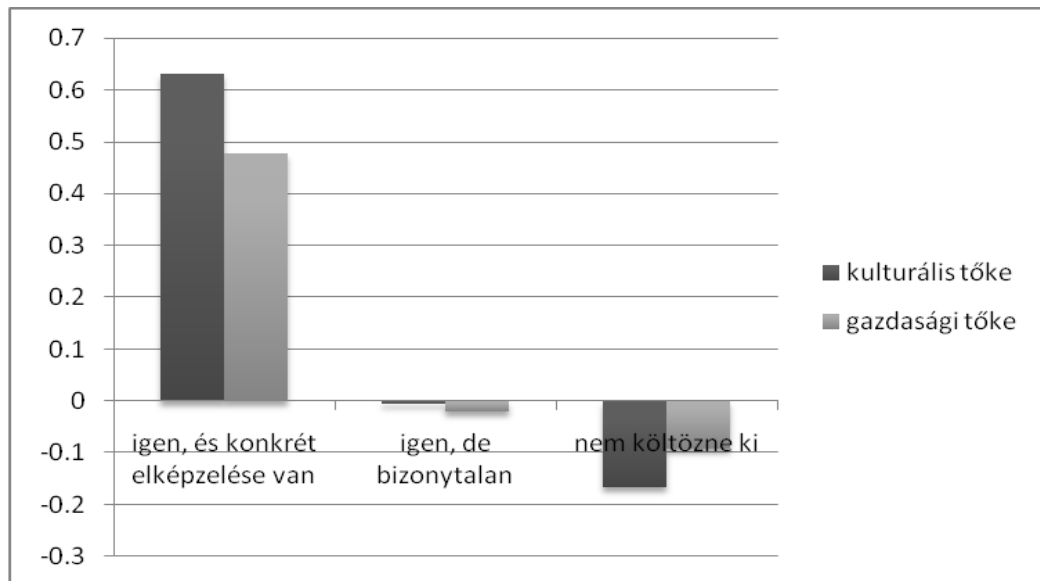
További eltérés figyelhető meg a külföldi tanulás és szakmai sikerek elérésének tervezésében is. Különösen figyelemre méltó az, ahogyan a külföldi tanulás tervezését befolyásolja a diák kulturális és gazdasági tőkéje (5. ábra). Hasonló a helyzet a szakmai sikerek tervezésében is. Magas kulturális tőkével rendelkező egyetemisták szignifikánsan magasabb arányban tervezik ezt, mivel nagyobb tudásuknak köszönhetően reálisabb célnak tűnik. Érdekes, hogy a szakmai sikerek tervezésében nem játszik különösen nagy szerepet a diák gazdasági tőkéje.

5 ábra. Az elkövetkezendő öt évben tervezett külföldi tanulás és szakmai sikerek gazdasági és kulturális tőke szerint

Veres-Kis-Plugor-Szabó elemzéséből kiderül, hogy a kolozsvári diákok nagy része gondolkodik vagy konkrét tervei is vannak külföldre településsel kapcsolatban. A diákok csupán 24,4 százaléka mondja azt, hogy nem költözne külföldre.¹⁵ Ha a társadalmi státusz dimenzió bevonásával vizsgáljuk a problémát ugyancsak különbségekre bukkanunk különböző származású hallgatók tervei között. Ezek az eredmények a 6. ábrán láthatók.

¹⁵ Veres Valér, Kiss Zita, Plugor Réka, Szabó Júlia: *Jövőtervek – társadalmi származási kontextusban*, Új Ifjúsági Szemle V. no. 2/2007.

6 ábra. Külföldre település tervezése társadalmi státusz szerint

Következtetések

Dolgozatomat röviden összegezve elmondhatjuk, hogy a kolozsvári egyetemisták életének majdnem minden aspektusát (származás, anyagi helyzet, jövőtervek) meghatározza társadalmi státuszuk, illetve az, hogy mekkora mennyiségű kulturális és gazdasági tőkével rendelkeznek.

Láthattuk, hogy az alacsony tőkevolumen hogyan befolyásolja a szakválasztást, majd azt, hogy a falusi származású diákok mennyire hátrányos helyzetben vannak a városiakkal szemben. Ugyanezen társadalmi különbségek határozzák meg továbbá az egyetemisták jövőterveit is, úgy a továbbtanulás mint a felnőtté válás terén. Az eredményekre támaszkodva könnyűszerrel kijelenthető, hogy a társadalmi egyenlőtlenségek a felsőoktatásban is megjelennek esélyegyenlőtlenséget generálva, és hozzájárulva a társadalom újratermelődéséhez.

Bibliográfia

Bourdieu, Pierre: Az iskolai kiválóság és a francia oktatási rendszer értékei. In. Pierre Bourdieu: A társadalmi egyenlőtlenségek újatermelődése.

Gábor Kálmán: Globalizáció és Ifjúsági korszakváltás. In: Gábor Kálmán, Jancsák Csaba(szerk): Ifjúsági korszakváltás, Ifjúság az új évezredben, Belvedere, Szeged, 2004.

Veres Valér, Kiss Zita, Plugor Réka, Szabó Julia: Jövőtervek– társadalmi származási kontextusban, Új Ifjúsági Szemle V. no. 2/2007.

Veres Valér: *Eșantionul cercetării și situația materială a studenților Universității Babeș-Bolyai*, In: Sergiu Mișcoiu(ed.): *Percepții și atitudini ale studenților Universității Babeș-Bolyai față de Uniunea Europeană*, EFES, Cluj Napoca 2007

Veres Valér: *Studenții clasei de mijloc? Proveniența socială și situația materială al studenților Universității Babeș-Bolyai din Cluj*, *Revista Romana de Sociologie* 3/2009 (megjelenés alatt)

Zinnecker, Jürgen: A fiatalok a társadalmi osztályok terében. In: Gábor Kálmán(szerk): *Ifjúsági korszakváltás és ifjúság*, Szociológiai műhely, Szeged.